ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2026. október 12.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

OKTATÁSI HIVATAL

A javítási-értékelési útmutató tartalmi elemeitől eltérő minden jó választ el kell fogadni!
Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor
Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd oldja meg a feladatokat!

Szilágyi Márton:
A magyar irodalomtörténet-írás újabb ajánlatai az írói biográfia műfajára

(1) Az utóbbi időben Schein Gábor egyik tanulmánya volt a legtanulságosabb hozzájárulás az írói biográfiák[1] körüli elméleti kérdések megvilágításához. […] Schein nem teszi kérdésessé, hogy az ún. „életrajz" mutathat-e egymástól jelentősen eltérő – szemléleti, elméleti, módszertani – változatokat, illetve, hogy ezek a lehetséges változatok felismerhetőek-e a magyar irodalomtörténet-írásban. Gondolatmenetében […] mintegy önmagával azonos, időtlen műfajként jelenik meg az „életrajz". Schein Gábor többek között a következőben látja az életrajz szemléleti lehetőségeit: „Az élet-mű-kor logikájú életrajz alkalmas elbeszélésforma lehet arra, hogy megmutassa, egy ember élete sohasem egyetlen emberé, minden pillanata érintkezések, kapcsolatok, funkciók metszéspontja, és maga az alkotó életműve is metszéspontokon keletkezik. " […]

(2) Az utóbbi évtizedek hazai irodalomtörténeti vállalkozásai nem kívánták programszerűen kitűzni maguk számára a biográfia módszertanának és elméletének megújítását, noha a nemzetközi példák ösztönözhettek volna arra, hogy az írókról szóló életrajz műfaját kiszabadítsuk abból a rossz hírű skatulyából, ahová besorolódtak. Ezen a ponton a magyar irodalomtörténet-írást még a piaci igény is csak viszonylag kevéssé tudta befolyásolni: korábban is léteztek írók életrajzát feldolgozó, nagy példányszámban megjelenő sorozatok, ám ezek egyrészt egymástól jelentősen eltérő módszertani alapelveket követtek, másrészt a legritkább esetben kívántak életrajzként megmutatkozni, sokkal inkább valamiféle biografikus keretet választó életmű-értelmezést valósítottak meg. […]

(3) Az utóbbi években azonban megjelent néhány új, nagyszabású irodalomtörténeti biográfia a magyar irodalom jelentős alkotóiról, s ezen monográfiák[2] viszonyulása az előbb emlegetett tudománytörténeti helyzethez igencsak tanulságos. Ferencz Győző a Radnóti Miklósról szóló könyvét például „kritikai életrajz"-ként határozta meg. Ennek a terminusnak a szerző nem adott pontos értelmet az előszóban – egyébként később sem –, feltehetőleg azért, mert az angolszász monográfia-tradíció egyik, magától értetődő változataként tekintett rá. Ferencz Győző csupán a monográfia feladatköreit bocsátotta előre, a következőképpen: „Ez a könyv életrajz. A következő rétegekből épül fel: 1. bemutatja Radnóti életrajzát 2. alkotói pályájának alakulását 3. költészetének és egyéb irodalmi munkásságának fogadtatását és 4. utóéletét, 5. kísérletet tesz arra, hogy költészetét elhelyezze a korszak irodalmában és líratörténetében, továbbá 6. kísérletet tesz elemző értékelésére."

(4) Kerényi Ferenc bevallottan Ferencz Győző nyomdokain jár, amikor nagy Petőfi-monográfiáját ugyancsak „kritikai életrajz"-nak minősítette, csak a feladatkijelölés módosult nála némileg: „Adjuk a) tüzetes életrajzát, b) költői pályájának alakulását, c) költészetének egykorú fogadtatását, d) kiadás- és befogadástörténetének főbb irányait. Az egyes műveket csak az életrajz és keletkezéstörténet vonatkozásában jellemeztük, Petőfi költészetének általánosabb, poétikai, esztétikai elemzésétől tartózkodtunk."

(5) A „critical biography"[3] formaeszménye mindkét esetben az addigi irodalomtörténeti szakirodalom felülvizsgálatának igényével kapcsolódik össze: a forráskritikai igényességben, az ellenőrizhetetlen, anekdotikus szakirodalmi hagyománnyal való szakításban, a szakszerűség igényében található meg az a közös pont, amely ezt a két munkát az angolszász monográfiahagyomány áramához köti. […]

(6) Más utat választott Kőszeghy Péter. Balassi-biográfiáját eleve egy kétkötetesre tervezett monográfia első feleként határozta meg, s az elválasztást úgy oldotta meg, hogy az első kötet dolgozza fel az életrajzot, a második tekinti át a poétikai kérdéseket, mindazt, ami „az első magyar költő költészetéről elmondható." Kőszeghy láthatólag azzal a problémával küzdött meg, hogy miképpen lehet a biográfia és a szöveginterpretáció elegyítésén alapuló szakirodalmi tradícióval szemben újraalakítani

[1] biográfia (görög): életrajz
[2] monográfia (görög): valamely szűkebb tárgyra vonatkozó kérdést kimerítően tárgyaló tudományos mű
[3] critical biography (ang.): kritikai életrajz

a Balassiról való irodalomtörténeti gondolkodást. Ebben a kérdésben radikálisabb megoldás mellett döntött, mint Ferencz Győző vagy Kerényi Ferenc. Előbb kettéválasztotta, majd egymás mellé helyezte a számára lényeges területeket; ezzel életrajz és műértelmezés azonos fontosságát hangsúlyozta, miközben mindkettőnek önállóságot adott. S ebben nem elsősorban az az érdekes, hogy egyiket sem áldozta fel a másik kedvéért – hiszen az utóbbi időszak két jelentős „kritikai életrajza" sem tett másként –, hanem az, hogy a biográfia fölépítésekor valóban következetesen távol tartotta magát a Balassi szépirodalmi szövegeiből kiolvasható – vagy kiolvasni vélt – [életrajzi] adalékok fölhasználásától. Mindezt a Balassi által betöltött társadalmi szerepek [főnemes, katona, várkapitány] erőteljes elválasztásával érte el, s ebben kezére játszott az is, hogy azoknak a forrásoknak a köre, amelyben Balassi mint társadalmi ágens[4] jelenik meg, jól elválik attól, amely költői, írói teljesítményének újszerű befogadásához használható fel. […]

(7) A legutóbb megjelent, jelentős írói biográfia, Szilágyi Zsófia monográfiája saját anyagát, Móricz Zsigmond nagy terjedelmű munkásságát már csak azért is minden eddig említett kísérlettől eltérően kíséreli meg interpretálni, mert – szemben a többi szerzővel – döntően prózaírói teljesítményt választott témájául (még akkor is, ha a könyvnek persze Móricz verseiről és drámáiról is van mondanivalója). Ráadásul Móricz életműve – ahogyan ezt a kötet meggyőzően érzékelteti – az önéletrajziságnak és a különböző műfajokban megvalósuló önmitizálásnak[5] bonyolult változatait mutatja fel. Ezért a szerző a biográfia szemléletét és módszertanát ennek a sajátosságnak a megragadásához igazítja: nem a művek világától elválasztott életrajz felmutatására törekszik, hanem folyamatosan az összefonódásnak és a távolságteremtésnek a poétikai lehetőségeit járja körül. Ahogyan az előszóban meg is fogalmazódik: „Az életrajz feltárására is vállalkozó Móricz-monográfia így kizárólag élet és szöveg, napló és szépirodalom, dokumentum és fikció párbeszédének vizsgálatából indulhat ki." Ez a kísérlet ilyenformán nemcsak erősen poétikai érdekű, hanem voltaképpen a szövegelemzések kontextusba helyezésének eszközeként használja fel a biográfia más, nem szépirodalmi karakterű szövegekből kiemelt elemeit – komoly erőfeszítéseket téve azért, hogy ez az eljárás ne kényszerítse illusztratív szerepbe a műveket.

Forrás: Szilágyi Márton, *A költő mint társadalmi jelenség – Csokonai Vitéz Mihály pályafutásának mikrotörténeti dimenziói*, Bp. Ráció Kiadó, 2014 (Ligatura) 19–22. Részletek.
A feladatlap bázisszövege az eredeti forrásszöveg módosításával (rövidítésével, nyelvtani egyszerűsítésével), de az eredeti szöveg integritásának megtartása mellett jött létre.

1. Mit jelentenek az alábbi szavak Szilágyi Márton írásában? Magyarázza meg a szavak jelentését! Segítségül megadtuk a bekezdések sorszámát.

terminus (3): meghatározott jelentésben használt szakszó, szakkifejezés jellemzően szakmai, tudományos szövegben

tradíció (3, 6): hagyomány, hagyományos szemlélet vagy megközelítés

fikció (7): valóságban nem létező, képzeletbeli, kitalált dolog, történet

Elfogadható nem mondat formájában írt magyarázat is. Rokon értelmű kifejezés is elfogadható, amennyiben pontosan körülírja a fogalmat. Csak a szövegben használt jelentést magyarázó válasz fogadható el.

Adható az a)-b)-c) itemre egyenként 1, 0 pont.
Adható összesen **3**, 2, 1, 0 pont.

[4] ágens (lat.): tényező
[5] önmitizálás: mítoszteremtés a szerző saját személye köré

2. Szilágyi Márton tanulmányrészlete a hagyományos biográfiákat és az újabb életrajzírók tevékenységét egyaránt bemutatja. Az alábbiak közül melyik megállapítás vonatkozik a hagyományos életrajzokra és melyek az újabb életrajzírók megközelítéseire? Írja a betűjeleket a megfelelő helyre! Az egyik helyre két betűjelet is be kell írni.

A) Élesen különválasztotta a szerzői életrajzot és az életmű bemutatását.
B) Az életrajzírás angolszász hagyományához kapcsolódott.
C) A főként epikus életművet az életrajzzal összefonódva tárgyalja.
D) Nem kívánta az életrajz megírásához fölhasználni a művekből kiolvasható életrajzi adatokat.
E) Nem követtek egységes módszertani elveket.

hagyományos életrajzok: E)
Kerényi Ferenc: B)
Kőszeghy Péter: A), D)
Szilágyi Zsófia: C)

Minden jó helyre beírt betűjelre adható 1 pont, amennyiben az adott betűjelet máshová nem írta be. Kőszeghy Péter neve melett a két betűjel fordított sorrendben is elfogadható.
Adható összesen **5**, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

3. Fogalmazzon meg egy nyelvi és egy tartalmi jellegzetességet, amely alapján igazolható, hogy a Szilágyi Mártontól származó szöveg a tudományos stílusrétegbe tartozik!

Lehetséges válaszelemek:

nyelvi jellegzetességek:
- szakkifejezéseket (terminus technicus)/idegen szavakat használ
- semleges érzelmi árnyalatú szavak / tárgyilagosság jellemzi
- többszörösen összetett mondatokat használ
- érthetőségre/áttekinthetőségre/a szöveg logikus felépítésére törekszik a szerző
- elsősorban kijelentő mondatokat használ

tartalmi jellegzetességek:
- a szöveg egy tudományos témát, a biográfia műfajának módszertani kérdését vizsgálja
- más, tudományos művekre hivatkozik/idéz/ azokkal lép párbeszédre
- a szöveg műfaja tanulmány / egy tudományos mű/biográfia részlete
- az irodalomtudománnyal foglalkozó szűkebb szakmai közönségnek szól

A nyelvi jellegzetesség helyes megnevezésére adható 1 pont.
A tartalmi jellegzetesség helyes megnevezésére adható 1 pont.
Más, a tudományos stílusréteg és a szöveg kapcsolatát igazoló helytálló megállapítás is elfogadható.
Adható összesen **2**, 1, 0 pont

4. Ferencz Győző monográfiájának előszavában felsorolja az irodalomtörténeti biográfiák alábbi feladatköreit:
1. életrajz; 2. az alkotói pálya alakulása; 3. költészetének és egyéb irodalmi munkásságának fogadtatása; 4. utóélete; 5. elhelyezése a korszak irodalmában és líratörténetében; 6. elemző értékelése
Melyik feladatkörhöz kapcsolhatók az alábbi, Ferencz Győző és Kerényi Ferenc munkáiból vett idézetek? Írja a feladatkör sorszámát az idézet után!

a) „A kritikák többsége egyszerre foglalkozott a két kötettel [az *Ikrek havá*val és a *Válogatott versek*kel]. A kolozsvári Független Újság 1940. június 8-i számában G. monogrammal jelzett írás jelent meg *Radnóti Miklós új könyvei* címmel, szerzője megrója Radnótit, hogy túlságosan szigorú volt magához a válogatáskor."
A feladatkör sorszáma: **3**

b) „Radnóti 1930 nyarán egyetemi tanulmányainak megkezdésére készült. Budapesten, a Pázmány Péter Tudományegyetemen szeretett volna tanulni, minden szempontból ez tűnt a legkedvezőbbnek."
A feladatkör sorszáma: **1**

c) „Az évet és vele [Petőfi Sándor] első költői korszakát (ha tetszik: poétai kamaszkorát) három nagy, kötetes mű zárta le. Megjelenésük sorrendjében: *A helység kalapácsa* (1844. október 27.), a *Versek* 1842–1844 (november 10.) és a szintén 1844-ben megírt *János vitéz* (1845. március 6.)."
A feladatkör sorszáma: **2**

Adható összesen **3**, 2, 1, 0 pont

5. **Az alábbi szövegrészlet egy irodalomtörténeti legendát és annak a Csokonai-képre ható következményeit elemzi.**

Csokonai esetében a regényszerűen megírt életrajzoknak is komoly hagyománya van. A legenda szerint Csokonai utolsó nyilvános fellépése egy nagyváradi temetésen való részvétel volt, ahol szabadtéren olvasta föl temetési búcsúztatóját. A nagybeteg költő itt megfázott, és végső soron ebbe halt bele. A rendelkezésünkre álló forrásokból egyértelműen kiderül, hogy a fényűző temetési szertartás a nagyváradi református templomban, azaz zárt helyen játszódott le. Csokonai a szabadtéri temetés legendája révén válhatott a szegény, kirekesztett, csak a halála után figyelmet kapó költő mintapéldájává.

a) Idézze az 5. bekezdésből a kritikai életrajz műfajának azon célkitűzését, amely a leginkább illik a szövegrészlet megállapításaihoz!

„az ellenőrizhetetlen, anekdotikus szakirodalmi hagyománnyal való szakításban…"

1 pont adható a helyes idézetre vagy annak releváns részletére.
Adható 1, 0 pont.

b) A 5. feladatot bevezető szövegrészlet melyik megállapítása hozható kapcsolatba Szilágyi Márton Csokonai-monográfiájának címével: „A költő mint társadalmi jelenség”?

Lehetséges válaszelemek:
- Csokonait az alakját népszerűsítő befogadás a szegény poéta társadalmi szerepében látta, és ezt a szerepet követte az idézett legenda is
- az idézett legenda jelzi, hogy a közvéleményt hatásosan alakította Csokonai regényes életrajzába szőtt jelenet
- a legendában a fényűző temetés szembeállítható a kirekesztett poétával

Más, helytálló válasz is elfogadható.
Egy helytálló válaszelem 1 pont.
Adható összesen **1**, 0 pont.

6. Ön szerint szükség van arra, hogy Csokonaihoz hasonló jelentőségű, közismert szerzőkről időről időre új biográfiák szülessenek? Fejezze be a két megkezdett mondatot! Érvei megfogalmazásához felhasználhatja Szilágyi Márton alábbi megállapítását is.

„… a legfőbb alapkérdés, hogy tudniillik meg lehet-e írni egyáltalán bárkinek is az életét, hiszen ha Csokonai Vitéz Mihály életét már eddig is többször megírták, s ha láthatólag az ő életét meg lehetett írni, akkor nyilván meg lehet írni akár még egyszer is.”

Lehetséges tartalmi elemek:
Szükséges új biográfiákat alkotni:
- a szerző munkásságához kapcsolódó kutatás újabb eredményei felmutathatók/korábbi, téves elképzelések cáfolhatók
- új, korábban ismeretlen dokumentumok kerülhetnek elő, amelyek módosíthatják a korábbi elképzeléseket/vélekedéseket
- eltérő módszertant követő biográfiák az életút és az életmű eltérő pontjait tehetik hangsúlyossá
- különböző korok eltérő módon közelítenek az egyes életművekhez/ egy korszak irodalomtörténet-írása számára a megelőző időszakok nézőpontja/ideológiája elavult lehet

Nem szükséges új biográfiákat alkotni:
- más, kevésbé kutatott szerzők és háttérbe szorulhatnak, ha mindig a közismert szerzők életrajzát írjuk újra
- kérdéses, hogy alapvetően megváltozhat-e egy szerzőről alkotott kép az új adatok tükrében

Más, a feladat témájához és a befejezetlen mondathoz kapcsolódó érv, állítás is elfogadható.
A két befejezetlen mondat érdemi kiegészítésére adható egyenként 1pont.
Adható összesen **2**, 1, 0 pont.

7. Az alábbi fejezetcímek három, Szilágyi Márton által is említett monográfiából származnak. Állapítsa meg, hogy a Szilágyi Márton-tanulmányrészletben említett alkotók közül mely szerzők életrajzához kapcsolhatók az egyes fejezetcímek! Válaszát a fejezetcím és a szerző kapcsolatának magyarázatával indokolja!

a) *Nyugat csapatjának keleti zászlaja*
szerző: Móricz Zsigmond
magyarázat: Móricz a Nyugat első nemzedékéhez tartozott / a Kelet Népe folyóirat szerkesztője volt

b) *Nótajelzések*
szerző: Balassi Bálint
magyarázat: Balassi költészetére jellemző az ún. nótajelzések (ad notam) használata. A nótajelzések a versek címe alatt azt jelölték, hogy milyen zenei mintát/dallamot/metrumot/ritmust követ a költemény verselése.

c) *A Felhőktől az Összes költeményekig*
szerző: Petőfi Sándor
magyarázat: a Felhők című versciklus Petőfi Sándor műve / Petőfi az Összes költemények (1847) című munkája fontos fordulópont pályáján.

Az egyes feladatrészeknél 1 pont akkor adható, ha a szerző megjelölése helytálló, és legalább egy helyes információval megmagyarázza a kapcsolatot a szerző és a fejezetcím között.
Adható: **3**, 2, 1, 0 pont

8. a) Nevezze meg a Csokonai-idézetek aláhúzott részében található stíluseszközt!

„Barlangjában belől bömböl a mord medve.”: alliteráció/hangfestés

„Sőt akkor is, mikor szemem világán
Vak kárpitot sző a halál”: megszemélyesítés

„Tebenned úgy csap a poéta széjjel,
Mint a sebes villám setétes éjjel”: hasonlat

„Addig én itt sírva sírok”: (szó)tőismétlés/figura etymologica

Idézetenként egy stíluseszköz helytálló azonosítása és megnevezése 1 pont.
Adható összesen: 4, 3, 2, 1, 0 pont

b) Az alábbi idézet egy Csokonai-versből származik. Mi a vers címe? Jellemezze a szövegrészlet verselését!

„Lillám velem danolgat
És csókolódva tréfál,
Míg barna szép hajával
Zefir susogva játszik.”

a vers címe: A boldogság
verselési rendszer: időmértékes
meghatározó ütem VAGY versláb / sor: jambus / anakreóni (hetes) / negyedfeles jambus

A verscím névelő nélkül is elfogadható.
Adható összesen **3**, 2, 1, 0, pont.

9. Az alábbi idézetek az olvasott tanulmányrészletben megnevezett költők egy-egy művéből származnak. Nevezze meg az idézetek szerzőjét, majd adja meg az egyik költeményt ihlető életrajzi személy teljes nevét!

a) De nyüzsgő s áradó vagy bennem, mint a lét,
és néha meg olyan, oly biztos és örök,
mint kőben a megkövesült csigaház.
A holdtól cirmos éj mozdul fejem fölött
s zizzenve röppenő kis álmokat vadász.

a szerző teljes neve: Radnóti Miklós

b) Én bús szívem vidámsága,
Lelkem édes kívánsága,
Te vagy minden boldogsága,
Véled Isten áldomása.

a szerző teljes neve: Balassi Bálint

c) Mikor együtt voltunk,
Tudom, hogy szerettél.
Akkor meleg nyár volt,
Most tél van, hideg tél.

a szerző teljes neve: Petőfi Sándor

d) Az egyik költeményt ihlető életrajzi személy teljes neve:

az a) idézethez: Gyarmati Fanni
a b) idézethez: Júlia / Losonczy Anna / Ungnád Kristófné
a c) idézethez: Szendrey Júlia

A helyesen, teljes névvel megadott szerzőkre adható 1 pont. A költeményt ihlető személy nevére adható 1 pont, amennyiben a vizsgázó egyértelműen valamelyik vershez kapcsolta.

Adható összesen **4**, 3, 2, 1, 0 pont

10. Keressen a 9. feladat idézeteiből két-két példát az alábbi nyelvtani jelenségekre!

Nyelvtani jelenség	Két-két példa
szótő + jel + rag:	*álmokat, szerettél, voltunk*
igenév:	*nyüzsgő, áradó, megkövesült, zizzenve, röppenő*
jelzős alárendelő szószerkezet:	*megkövesült csigaház, cirmos éj, kis álmok, bús szívem, édes kívánsága, szívem vidámsága, lelkem kívánsága, minden boldogsága, Isten áldomása, meleg nyár, hideg tél*
mellérendelő szószerkezet:	*nyüzsgő s áradó, biztos és örök*

Soronként adható 1 pont, amennyiben a vizsgázó két helyes választ adott meg. A pont csak két helyes példa esetén adható. Az adott cellára nem adható pont, ha a vizsgázó helytelen választ is írt oda.

Adható összesen **4**, 3, 2, 1, 0 pont

11. Írja a megfelelő számokat és betűket a táblázat 1. és 4. oszlopába! Két számot és két betűt nem kell beírnia.

Drámaírók:
A) Bertolt Brecht
B) Anton Pavlovics Csehov
C) Henrik Ibsen
D) Molière
E) Örkény István
F) William Shakespeare
G) Szophoklész

Korszakok:
1) antikvitás
2) középkor
3) reneszánsz
4) barokk
5) klasszicizmus
6) klasszikus modernség
7) 20. század második fele

Drámaíró betűjele	Információk a szerző pályájáról	Idézet a szerző egy művéből	Korszak sorszáma
F)	37 drámáján kívül 165 szonett is fennmaradt utána.	Két nagy család élt a szép Veronába, Ez lesz a szín, utunk ide vezet. Vak gyűlölettel harcoltak hiába, S polgárvér fertezett polgárkezet. Vad ágyékukból két baljós szerelmes Rossz csillagok világán fakadott, És a szülők, hogy gyermekük is elvesz, Elföldelik az ősi haragot.	3)
B)	Drámaírói munkássága összefonódott a Művész Színházzal, drámáit „drámaiatlan drámaként” is szokták jellemezni.	Én átkoztam, gyűlöltem magát, Nyina, eltéptem a leveleit, fényképeit, de minden pillanatban tudtam, hogy a lelkem örökre magához van láncolva. Nem bírom kivetni a szívemből, Nyina... Hirtelen félbeszakadt az ifjúságom, és úgy rémlik, mintha már kilencven évet éltem volna ezen a földön.	6)
D)	Korának legnépszerűbb komédiaírója; mindvégig élvezte az uralkodó, XIV. Lajos támogatását.	ORGON (…) No jó, nincs semmi baj. Mariane, gyermekem, Te szelíd vagy, tudom, és szót fogadsz nekem, Épp ezért mindig is kedves voltál szivemnek. MARIANE Ezt a szeretetet hogy is hálálhatom meg? ORGON Kislányom, jól beszélsz, s meghálálod hamar, Ha mindig azt teszed, amit apád akar.	5)

E)	A szerző műveiben keveredik a realitás és az abszurditás.	MARISKA *félénken* Háromba vágtad, édes jó Lajosom? TÓT *utánaszámol* Háromba? Nem. Négy egyforma darabba vágtam. Talán nem jól tettem? MARISKA De jól tetted, édes jó Lajosom! Te mindig tudod, mit hogy kell csinálni... *Rövid csönd.* *Rémülten*. Fiam! Fiam! Egyetlen, kicsi kis fiam! *Függöny*	7)
G)	A tragikus triász egyik tagja, aki huszonnégy alkalommal nyert a drámaversenyeken.	Bölcs belátás többet ér Minden más adománynál. Az isteneket tisztelni kell, Gőggel teli ajkon a nagy szavak Nagy romlásra vezetnek S józanná nem tesz, csak a vénség.	1)

Minden helyesen kitöltött sorra adható 1 pont, fél pont nem adható.

A válasz akkor fogadható el, ha a vizsgázó a táblázat adott rovatába más választ nem írt, és ugyanazt a számot vagy betűjelet máshová nem írta.

Adható összesen **5**, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

A SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK ÉRTÉKELÉSÉNEK ÁLTALÁNOS ELVEI

1. A javítási-értékelési útmutató tartalmi elemeitől eltérő minden jó választ el kell fogadni!

2. A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja sem az, ha az értékelő személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől, sem az, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.

3. A szövegalkotási feladatok értékelése a teljesítménytartományokban közölt kritériumok, valamint az adott feladathoz tartozó lehetséges tartalmi elemek figyelembevételével történik. A lehetséges tartalmi elemekben megfogalmazott fogalmi kifejtettség nem kritériuma a maximális pontszámnak.

4. A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell. A lehetséges tartalmi elemekben adott választól eltérő minden jó megoldás értékelendő. Nem elvárás a javítási-értékelési útmutató szakmai nyelvének használata.

5. A javítási-értékelési útmutató közli a műértelmező szövegalkotás, valamint a reflektáló szövegalkotás feladatokra adható pontok teljesítménytartományait.

4. Az értékelő az adott feladatmegoldást az egyes értékelési szempontokon belül abba a teljesítménytartományba sorolja be, amely kritériumainak az a leginkább megfelel. A teljesítménytartományokon belül – a megfelelés mértékének, arányának megfelelően – az értékelő dönt az elért pontszámról. Az elvárt terjedelemtől való eltérés pontveszteséggel jár, ideértve az alacsonyabb vagy a jelentősen magasabb szószámú kidolgozást.

6. Az értékelő tanár a javítási és értékelési útmutatóban közölt jelrendszerrel jelöli a dolgozatban a jónak minősített, a feladatkiírás szempontjából releváns válaszelemeket, valamint jelzi a szerkezeti, stílusbeli, szövegalkotási, nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat. A jelöléshez, valamint a helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.

7. Ha a vizsgázó nem a feladatban kitűzött témát dolgozza ki, vagy egyáltalán nem oldotta meg a szövegalkotási feladatot, a szövegalkotási feladatra adható pontszáma minden értékelési szempont esetében 0 pont.

8. A helyesírás minősítése a helyesírás szabályainak való megfelelés szerint; a súlyos hibák, az enyhe hibák és a központozás figyelembevételével, a javítási-értékelési útmutatóban közölt egységes pontozási elv szerint történik.

9. Az íráskép minősítése a szöveg rendezettsége, olvashatósága az olvasó szempontjának figyelembevételével, a forma kulturáltsága szerint történik.

MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEG ALKOTÁSA **Tartalom** – adható összesen 25 pont. A bázisszöveg és feladat értése; tudáskeretének ismerete (vonatkozó tárgyi tudás, általános tájékozottság); a válaszelemek a feladat szempontjainak, szövegbázisának való megfelelése (problémaérzékenység, lényeglátás, tématartás, gondolatgazdagság, releváns példák, véleménynyilvánítás) szerint. Terjedelem: 600–800 szó.	
Pont	**A teljesítménytartomány jellemzői**
25–20 pont	a feladatban kijelölt valamennyi értelmezési szempontra utal, kitér, válaszol; kifejtett, indokolt, tárgyszerű állítások, következtetések; ítélőképesség, releváns értékítélet; az értelmezési szempontoknak megfelelő tárgyi-fogalmi tudás meggyőző alkalmazása; indokolt példák, hivatkozások
19–15 pont	részleges megfelelés a feladat szempontjainak; az értelmezési szempontoknak megfelelő tájékozottság részben elfogadható alkalmazása; helyenként kifejtetlen állítások, következtetések; esetleges tárgyi tévedések; több elemében helytálló kifejtés, releváns vélemény
14–10 pont	hiányos megfelelés a feladat szempontjainak; kevés releváns, kifejtett állítás; korlátozott fogalmi tájékozottság; törekvés releváns vélemény megfogalmazására
9–5 pont	alig reflektál a feladatban adott szempontokra; többségükben felületes közlések, hiányos tárgyi-fogalmi tudás
5–0 pont	nem reflektál a feladatban adott szempontokra; felületes, tartalmatlan közlések, megalapozatlan állítások; hiányos, téves tárgyi-fogalmi tudás, esetenként alapvető félreértések alig vagy nem azonosítható álláspont
Szövegszerkezet – adható összesen 5 pont. A felépítés (gondolati íve, logikája, a műfajnak való megfelelés); a szerkezet (koherencia, arányosság, tagolás, terjedelem: 600-800 szó) szerint.	
5–4 pont	tudatosan felépített gondolatmenet; arányos tagolású szerkezet: bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás; elvárt terjedelem (+/– 50 szó)
3–2 pont	részben rendezett gondolatmenet; aránytalan, erőltetett és/vagy hiányzó szerkezeti egységek (bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás); elvárt terjedelem (+/– 50 szó)
1–0 pont	bizonytalan, azonosíthatatlan gondolatmenet; kirívó szövegtagolási hibák, hiányok; elvárt alatti terjedelem (550 szó alatt) 850 szó feletti terjedelem

Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség) – adható összesen 10 pont. A nyelvi regiszter, a stílus, a szókincs, a köznyelvi normának való megfelelés szerint.	
10–8 pont	megfelelő nyelvi regiszter; választékos, világos megfogalmazás és mondatszerkesztés; pontosan alkalmazott, az értelmezési szempontokhoz illő gazdag szókincs; kifejező, árnyalt, következetes előadásmód; esetleg néhány kisebb nyelvi bizonytalanság
7–6 pont	gördülékeny megfogalmazás, átlátható mondatszerkesztés; az értelmezési szempontoknak megfelelő szókincs; többnyire szabatos előadásmód; esetleg néhány, az értelmezést nem befolyásoló nyelvi, nyelvhelyességi hiba
5–3 pont	jellemzően töredékes vagy dagályos előadásmód, értelemzavaró mondatszerkesztési, szókincsbeli pontatlanságok, nyelvhelyességi hibák; bizonytalanság a nyelvi regiszterben
2–0 pont	a szövegre nagyrészt jellemző igénytelen, pongyola nyelvhasználat; a megértést alapvetően gátló stilisztikai, nyelvhelyességi hibák, szegényes, szétesős mondatszerkesztés; sivár szókincs, értelemzavaró szóhasználat

MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEGALKOTÁS

Milyen léthelyzetet jelenít meg Vörösmarty Mihály és Reviczky Gyula költeménye? Hasonlítsa össze a két művet! Értelmezésében mutassa be, milyen hasonló és milyen eltérő szerkezeti, poétikai megoldások teremtik meg a művek egyedi hangulatát és rokonságát!

Vörösmarty Mihály (1800-1855): ***Fogytán van a napod…***	**Reviczky Gyula (1855-1889):** ***Számlálgatom…***
Fogytán van a napod, Fogytán van szerencséd, Ha volna is, minek? Nincs ahova tennéd. Véred megsürűdött, Agyvelőd kiapadt,* Fáradt vállaidról Vén gunyád leszakadt. Fogytán van erszényed, Fogytán van a borod, Szegény magyar költő, Mire virradsz te még? Van-e még reménység, Lesz-e még hajnalod? Férfi napjaidban Hányszor álmodoztál, Büszke reményekkel Kényedre játszottál!... 1855 (?)	Számlálgatom, találgatom, Hogy hány hetem vagy hány napom Van hátra még... Irgalmas ég, Esdek, ne légy fukar nagyon. Oh, hányszor hívtam a halált, Mihelyt a kedvem búsra vált. De most hogy itt Ólálkodik; Nem érzek mást, mint borzadályt. Meghaljak?... Oh, ne még, ne még, Agyam még eszme-tűzben ég. Forró szivem Jobban pihen A napon: óh a sír setét. Vágy még hevít, kedv még emel, Oh, még sok dalt nem zengtem el. S eszméimet Mind a hideg, Sötét koporsó nyelje el? Toldjad meg hát, kegyelmes ég, A csüggedt költő életét. Hadd öntse ki Érzelmei Zengő, zsibongó tengerét. (1889 előtt)
*véred megsürűdött, agyvelőd kiapadt: magas vérnyomás és érelmeszesedés kínozta	
Forrás: *Vörösmarty Mihály összes költeményei*. Osiris Kiadó, Budapest, 1998. P. 526. http://mek.oszk.hu/01100/01122/html/vers0308.htm	Forrás: Reviczky Gyula: *Számlálgatom…* Hét évszázad magyar versei II. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest. 1978. P. 514–515. http://mek.oszk.hu/01000/01058/01058.htm#217

A dolgozat a **Tartalom** szempontjából akkor kerülhet a legfelső ponttartományba, ha a vizsgázó

a) azonosítja és bemutatja a két költemény középpontjában álló hasonló léthelyzetet,

b) elemzi a művekben megmutatkozó egyedi hangulat, megközelítés sajátosságait,

c) ismerteti a hasonlóságokat és különbségeket megteremtő szerkezeti, poétikai megoldásokat.

Lehetséges tartalmi elemek:

A *Javítási-értékelési útmutató* lehetséges tartalmi elemeitől eltérő megoldás is elfogadható és értékelendő, amennyiben az megfelel a feladatkiírásnak és az értékelés általános elveinek, szempontjainak. A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell.

I. A két költemény középpontjában álló léthelyzet

- A két költemény közös léthelyzete a halál közelségének élménye, érzete.
- A két szerző esetében az életrajz alapján is igazolható, hogy szövegek életútjuk végén keletkeztek (55, illetve 34 évesen).
- Vörösmarty műve vélhetően a költő utolsó műve, Reviczky verse élete utolsó évében keletkezett.
- A halál közelsége mindkét költemény a hátralévő napok számolgatásán keresztül jelenik meg.
- A napok számolgatásán keresztül mindkét vers beszélője az élethez fűződő viszonyát, élethelyzetének értelmét gondolja át.

II. A két műben megmutatkozó egyedi megközelítés, hangulat

- A két vers beszélőjének eltérő a viszonya a halálhoz, saját életéhez. A különbség életkorukból és a történelmi körülményekből egyaránt fakadhat.
- Vörösmarty versében a halálhoz fűződő viszony beletörődést sugall, a szövegben a beszélő nem lát kiutat a személyes és nemzeti szinten egyaránt megélt zsákutcából. Művében ebből következően nem lát érdemi reményt az élet folytatására.
- Reviczky művében a beszélő arról számol be, hogy korábban többször vágyott a halálra, ám most, amikor valódi közelségét érzi, félelemmel tölti el ez a helyzet. Ennek megfelelően a mű végén a „kegyelmes éghez” fordul, hogy toldja meg élete napjait.

III. A hasonlóságokat és különbségeket megteremtő szerkezeti, poétikai megoldások

a) Hasonlóságok

- A két mű hangnemére egyaránt az elégikus (lemondó, rezignált vagy tehetetlenül beletörődő, pesszimisztikus) hangütés jellemző.
- Mindkét szöveg a modalitás váltásaival fejezi a beszélő érzelmi állapotát, belső feszültségeit.
- A két vers egyaránt a múlt, jelen és jövendő összevetését, az idősíkok szembesítését állítja a középpontba.
- Mindkét vers jellemző alakzatai közé tartoznak az ismétlés különböző alakzatai.
- Mindkét szöveg tartalmaz megszólítást.

b) Eltérések

Vörösmarty: *Fogytán van a napod…*	**Reviczky: *Számlálgatom…***
Szerkezeti megoldások	
töredék, de nem sorolják a kötetek a „töredékek” közé jelentősége miatt	szerkesztett, lezárt egész
egytömbű (18 sor)	versszakokra tagolt
önmegszólító verstípus (a megtört személyiség válsága); időszembesítő elemek (mindhárom idősíkra vonatkoztatással: 1–8. sor: jelen; 9–14.: jövő; 15–18.: múlt)	egyes szám első személyű vallomás, személyesség; a megszólított a felütésben és a zárlatban: az égi hatalom
indító helyzet: *Fogytán van a napod,*	indító helyzet*: Számlálgatom …, Hogy hány hetem vagy hány napom Van hátra még...*
a *szegény magyar költő* az önmegszólítás lírai alanya	a csüggedt költő a könyörgő zárlatban külső nézőpontú
a „*fogytán van*” anaforás ismétlése szerkezeti tagolást is ad; jellegzetes a Vörösmartyra jellemző „fogyó” szerkezet: 8 - 6 - 4 soros gondolati-mondattani belső tagolás (fogyó, rövidülő szakaszok)	a könyörgések A-B-A szerkezetének megfelelően az *irgalmas ég / esdek*, illetve a *toldjad meg, kegyelmes ég* adja a tartalmi keretet, a kérést/könyörgés invokálását és megerősítését (1. és 5. strófa)
További poétikai megoldások	
meghatározó a negativitás, minden területen értékvesztettség, értékhiány, lemondás, feladás (létige: *nincs)*; befejezettséget kifejező igekötős igék: *megsürűdött, kiapadt, leszakadt*; tragikus, önfeladó élethelyzet a lírai portréban (anyagi, fizikai és lélektani állapot); kiüresedett, értelmét vesztett létállapot	az életerő, az értékteremtés lehetősége, az alkotásvágy az élethez kötné (*vágy, kedv, dal, érzelmek*): *Vágy még hevít, kedv még emel,* *Oh, még sok dalt nem zengtem el. …* *Hadd öntse ki // Érzelmei* *Zengő, zsibongó tengerét.*
a múlt: a férfi reményei, álmai (játék a reményekkel) ↔ most: *van-e még reménység?*	a múlt: a halál-gondolat könnyed felvetése ↔ *de most: borzadály* a halál tényleges közelsége
ismételt határozószó: még (*virradsz még; van-e még; lesz-e még)* – bizonytalanság a reményvesztettségben	ismételt határozószó: *még* (*még hevít, még emel, még sok dalt*) – reményteli bizakodás
fizikai állapot leírása: *agyvelőd kiapadt*	lelkiállapot leírása: *Agyam még eszme-tűzben ég*
poétikai megoldások: alakzatok (ismétlések), elrendezés, modalitások szerepe (kevés képi elem, metaforikus-metonimikus kifejezések)	poétikai megoldások: alakzatok (ismétlések), elrendezés, modalitások szerepe (kevés képi elem, metaforikus-metonimikus kifejezések)
kérdések: a teljes feladás, lemondás kifejezőeszközei (a tényközléshez kapcsolódó meditáció jelzése)	kérdések: az ellentétezést szolgálják (*Meghaljak? Sötét koporsó nyelje el?*)
felező 6-os sorok, de nem szabályos metszettel	felező 8-as sorok, a 3-4. sor egy 8-as sor kettétörve, rímeltetve; fokozza a zeneiséget, dalszerűséget

REFLEKTÁLÓ SZÖVEG ALKOTÁSA 20 pont Tárgyi tudás, általános tájékozottság; problémaérzékenység, gondolatgazdagság; gondolatmenet, szövegfelépítés; nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség) szerint. Terjedelem: 250–450 szó	
Tartalom, tárgyi tudás, általános tájékozottság	
5–4 pont	releváns, tárgyszerű választ ad a feladat valamennyi szempontjára, bizonyítja tájékozottságát, kritikai gondolkodását, alkalmazza tárgyi tudását
3–2 pont	a feladatmegoldásban részleges válaszok; hiányos tájékozottság, esetleges tárgyi tévedés/ek
1–0 pont	erősen hiányos megoldás, kitér az adott szempontok elől; tájékozatlanság, félreértések
Problémaérzékenység, gondolatgazdagság	
5–4 pont	problémamegoldó gondolkodás, meggyőző, kifejtett állítások, következtetések; gondolati érettség, nyitottság, gondolatgazdagság, ítélőképesség érvényesülése
3–2 pont	helyenként kifejtetlen, megalapozatlan állítások; kevéssé releváns, közhelyes gondolatok
1–0 pont	érzéketlenség a problémára; irreleváns megállapítások, félreértések, felületes megközelítés
Gondolatmenet, szövegfelépítés	
5–4 pont	relevánsan felépített gondolatmenet; arányos tagolású szerkezet: bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás; elvárt terjedelem: 250–450 szó
3–2 pont	meggyőző gondolatmenetre törekvés; aránytalan, erőltetett és/vagy hiányzó szerkezeti egységek (bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás); elvárt terjedelem 250–450 szó
1–0 pont	bizonytalan, azonosíthatatlan gondolatmenet; kirívó szövegtagolási hibák, hiányok; elvárt alatti terjedelem (250 szó alatt) elvárt feletti terjedelem (550 szó fölött)
Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség)	
5–4 pont	megfelelő nyelvi regiszter; választékos, gördülékeny megfogalmazás, kifejező mondatszerkesztés; gazdag, pontosan alkalmazott, az értelmezési szempontoknak megfelelő szókincs; kiváló nyelvhelyesség
3–2 pont	választékosságra törekvés; néhol töredékes előadásmód, mondatszerkesztési, szókincsbeli pontatlanságok, bizonytalanság a nyelvi regiszterben; néhány nyelvhelyességi hiba
1–0 pont	igénytelen, dagályos nyelvhasználat; stilisztikai hibák, szegényes, pongyola mondatszerkesztés, szókincs; értelemzavaró megfogalmazások (nyelvhelyességi hibák)

REFLEKTÁLÓ SZÖVEG ALKOTÁSA

„Mi dolgunk a világon? küzdeni,
És tápot adni lelki vágyainknak.
Ember vagyunk, a föld s az ég fia.
Lelkünk a szárny, mely ég felé viszen,
S mi ahelyett, hogy törnénk fölfelé,
Unatkozzunk s hitvány madár gyanánt
Posvány iszapját szopva éldegéljünk?
Mi dolgunk a világon? …”

(Vörösmarty Mihály: *Gondolatok a könyvtárban*)

Az örök kérdésre – *„Mi dolgunk a világon?”* – nemcsak a művészet keresi a választ, hanem a mindennapokban az ember is. Ön szerint mi dolgunk a világon, mi ad értelmet az ember életének? Válaszát támassza alá legalább három különböző, a magyar és/vagy a világirodalom epikai és/vagy drámai műveiből választott szereplőnek a példájával!
Megoldása 250–450 szó terjedelmű legyen!

A ***Tartalom*** és a ***Problémaérzékenység*** szempont szerint akkor helyezhető a dolgozat a legmagasabb kategóriába, ha a vizsgázó

a) kifejti, hogy véleménye szerint mi ad értelmet az ember életének,
b) legalább három különböző, a magyar és/vagy a világirodalom epikai és / vagy epikai művéből választ releváns példát,
c) személyes véleményét összekapcsolja, alátámasztja a választott szereplők példáival.

Lehetséges tartalmi elemek a feladat kiírásának szempontja szerint:

A *Javítási-értékelési útmutató* lehetséges tartalmi elemeitől eltérő műválasztás és megoldás is elfogadható és értékelendő, amennyiben az megfelel a feladatkiírásnak és az értékelés általános elveinek, szempontjainak. A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell.

– Homérosz eposzai az emberi lét értelmezésének kérdésére két, egymástól eltérő hősben megtestesülő alternatívát kínálnak. Az *Iliasz* című eposzban **Akhilleusz** a **harci erényekben, katonai nagyságban megtestesülő ideált megvalósító hős**. Útkeresése során két lehetőség közül választhat: vagy hosszú, dicstelen életet él, vagy rövid élet, de sosem hervadó hírnév jut osztályrészéül. Ezzel ellentétben az *Odüsszeiában* megtestesülő értékrend nem a harci hírnevet helyezi a középpontba. Odüsszeusznak a legfőbb érték a leleményesség és a túlélőképesség.
– Szophoklész hőse, **Antigoné** az isteni rendet képviseli. Az ő esetében egyértelműen fogalmazódik meg a válasz a *„mi dolgunk a világon?* kérdésre: az erkölcsi rend képviselete magasabb értékű az ember által hozott rendeleteknél.
– *Romeo és Júlia* című tragédiájában Shakespeare egy hétköznapinak induló eseménysor segítségével (véletlenszerű találkozás, első látásra kialakuló kölcsönös vonzalom) ábrázolja a szerelem természetét. A darabban a fiatal szerelmesek számára **egymás őszinte választása, a szerelem** lesz az élet legfőbb értelme, míg környezetük más szempontokat, például a családi presztízst állítja a középpontba. A darabban így az emberi élet értelméről vallott különböző felfogások is szembekerülnek egymással.
– Shakespeare *Hamlet* című tragédiájának címszereplője az egykor fennálló, de elbukott értékrend helyreállítója, mert **képtelen romlott, morális viszonyaiban felborult világban**

élni. Híres monológjában (*„Lenni vagy nem lenni”*) az emberlét erkölcsi vetületét (és felelősségét) taglalja.

– Zrínyi Miklós *Szigeti veszedelem* című eposzában a barokk kor embereként az istenhitet állítja az első helyre, amelyet a haza, az uralkodó, a család és végül az egyéni tisztesség követ. Mindez a várvédő **Zrínyi Miklós** döntésein, példáján keresztül mutatkozik meg, amikor Krisztus bajnokaként a helytállást választja akkor is, amikor ennek ára saját és katonái élete.
– **Gulliver** és **Candide** a külső világ megismerésével, tapasztalatokkal felvértezve fogalmazzák meg véleményüket a korról, amelyben élnek. Swift és Voltaire regényeinek címadó hősei kritikus világpolgárok: a világról, amelyet megismernek, ironikusan, erőteljes szarkasztikus felhangokkal állapítják meg, hogy az ismert világok közül a legjobb. A XVIII. század emberének kritikus és önkritikus magatartása **a közösség és az egyén boldogságkeresését kérdőjelezi meg**: az empíria – az ideálisnak tételezett világrendnek ellentmondó tapasztalatok miatt – kételyeket szül az ember társadalomban betöltött szerepét illetően.
– Goethe **Faust**ja, az önmegismerés, az alkotó művész dilemmáit átélő hős, amikor a „*mi dolgunk”*-ra keresi a választ. Kétségeire egyik lehetséges válasz, hogy a boldogság, **az alkotás szabadsága**, az egyén szabadsága **nem felfoghatatlan messzeségben, hanem bennünk van**.
– Katona József **Bánk**jának jellemében a magán- és közélet teljes egységként jelenik meg, ebben a kontextusban a haza ügye elválaszthatatlan feleségének, Melindának az ügyétől. Meghatározó szándéka a királyi udvar erkölcsi rendjének helyreállítása, **a haza és a becsület érvényesítése**.
– Vörösmarty Mihály *Csongor és Tünde* című drámájában a főhős boldogságkereső útja során találkozik a fejedelemmel, kalmárral és a tudóssal, akik révén Vörösmarty **az emberi boldogulás három lehetséges alternatíváját,** a hatalom, a pénz és a tudás boldogító erejét fogalmazza meg. A második találkozás alkalmával a három vándor bukottan, kiábrándultan vall arról, hogy a hatalom, a pénz vagy az öncélú tudás nem lehet a boldogság forrása. Csongor megerősödik hitében: az egyén „dolga” a **boldogság megtalálása a szerelemben**, de a boldogsághoz önmaga megismerésére, saját értékeinek felfedezésére van szüksége.
– Petőfi Sándor *Az apostol* című művében a XIX. századi szabadságeszmény, **a közösségért hozott áldozatvállalás** problémáit mutatják meg a főhős, **Szilveszter döntései, választásai**. Az apostoli szerepet magára vállaló hős életútja világosan megfogalmazza a másokért megélt élet lehetőségeivel kapcsolatos dilemmákat.
– Jókai Mór *Az arany ember* című regényének főhőse, **Timár Mihály** nehezen tud választani anyagi javai, gazdagsága és a valódi, igaz emberi kapcsolatok között. Komáromi életében látszólag sikeres üzletemberként tevékenykedik, ám valójában erős kételyek gyötrik saját döntéseivel kapcsolatban, emberi kapcsolatai kiteljesedését pedig csak a Senki szigetén találja meg.
– Nyikolaj Vasziljevics Gogol *A köpönyeg* című elbeszélésének főhőse, Akakij Akakijevics Basmacskin életcélja **egy új köpönyeg elkészíttetése** volt. A ruhadarab későbbi elvesztése a főhőst végül holtában elevenné tette: Akakij Akakijevics új, valódi életcélt talált a kabátlopások okozta cselekvés, tetterő és öröm megélésében.
– Fjodor Mihajlovics Dosztojevszkij *Bűn és bűnhődés* című regényének főszereplője, Raszkolnyikov a napóleoni kiválasztottság eszméjének tükrében kereste léte értelmét. **Vélt kiválasztottságának, képzelt felsőbbrendűségének életcélt adó gondolatiság**a helyett végül a szerelemben és **Szonya keresztény hit**ében találta meg a létértelmet.
– Lev Tolsztoj Ivan Iljicse mindenáron **a hivatalnok-ranglétrán akart előbbre jutni**. A betegsége okozta fizikai szenvedés egy idő után elbizonytalanította meggyőződésében. Halálos ágyán fia tiszta szeretetével találkozva végül felismerte régi, világi törekvéseinek

felszínességét. **Az utolsó életpillanatban a szeretet és a bűnbánat cselekedetei**ben találta meg létezése értelmét.
- Anton Pavlovics Csehov *Sirály* című drámájának művész és civil szereplői általában a **magánéleti boldogság**ot, bizonyos karakterek ezen túl a **szakmai sikeresség**et tartották életcéljuknak. A drámaiatlan drámára jellemző cselekvésképtelen drámahősöknek végül nem sikerült beteljesíteni álmaikat.
- Arany János *Toldi estéjé*ben az öreg Toldi a **lovagi erényekben: a becsületben, a hősiességben, a fizikai erőben, a hazaszeretetben, ezen túl a hasznosságban találta meg élete értelmét**. Mikor a királyi apródok becsületében megsértették, majd gyilkos tette miatt Lajos királynál ismét kegyvesztetté vált, belehalt létértelme elvesztésébe.
- Madách Imre *Az ember tragédiája* című drámai költeményében Ádám, bűnbeesése után, a halandósággal és az Édenkert elvesztésével szembesülve a luciferi álom révén kereste a létértelmet. Az álomszínekben belelát az emberiség jövőjébe, ám csalódik az ember által megalkotott eszmékben, társadalomszervező rendszerekben. A mű végén Madách a 15. színben Ádám és az Úr párbeszédében fogalmaz meg **egy lehetséges életcélt, ami a folyamatos küzdésre, jobbító törekvésekre épül.**
- Mikszáth Kálmán *Beszterce ostroma* című regényének főszereplője, Pongrácz István **egy ideálkép: a lovagi életforma 19. századi fenntartásában talált életcélra**. Apolkát megismerve az iránta érzett szeretet vált meghatározóvá életében.
- Kosztolányi Dezső *Esti Kornél*-történeteinek *Tizennyolcadik fejezet*ében az utazástoposzt használja a létértelem kifejezésére. A tömött, egymással versengő utasokat szállító villamoson utazó Esti az ablak melletti ülésért, vagyis átvitt értelemben **a révbe érés**ért, a **komfortos, kényelmes, létbiztonság**gal szolgáló életért küzdött.
- Krúdy irodalmi alteregójának, **Szindbád**nak az életcélja a fiatalság, az emlékek és az érzéki örömök megragadása. Nem a hagyományos életcélokat (karrier, vagyon….) hajszolja, hanem **az élet teljességére vágyik: nők, szerelmek, ételek, borok, utazás, illatok, színek élvezetére. Egyetlen célja az ifjúság emlékeinek felidézése, újraélése.**
- Karinthy Frigyes *Találkozás egy fiatalemberrel* című novellájában a főhős saját, egykori, nyolc évvel fiatalabb énjével találkozik. Ez a találkozás szembesítette egymással a **nemes, szép életcélokat dédelgető, valamikori diák**-ént a felnőtt, síkeressé vált író-én önfelmentésével. A **felnőtt én** a történetben javarészt feladta régi álmait, hogy új célként **a konformizmus biztonság**ában élhessen.
- Bertolt Brecht *Kurázsi mama és gyermekei* című drámájában a főhős, Anna Fierling életcélja, hogy **saját és gyermekei létfenntartását biztosítsa** a harmincéves háború borzalmai között.
- Örkény István *Tóték* című drámájában a Tót család életcélja a **békés, tisztes családi lét, a faluközösségben kiérdemelt tisztes tekintély** volt. Fiuk, Gyula frontszolgálata új feladatot jelölt ki számukra: az őrnagy zsarnokságának elviselése révén akarták megmenteni, jobb körülmények közé juttatni háborúban szolgáló gyermeküket. **A dráma végére egyetlen életcéljuk az őrnagy által elvett emberi méltóságuk visszaszerzése lett.**
- Szabó Magda *Az ajtó* című lélektani regényében a két főszereplő, Magda és Szeredás Emerenc életcélja különbözött egymástól: az írónő a hivatásának és boldog házasságának élt, míg az idősödő házvezetőnő életét kiérdemelt tekintélye, önbecsülése, segíteni vágyása, szigorú, sokszor merev szabályai határozták meg. **Kettejük eltérő életcélja egy idő után egymás iránti figyelmükben, érzelmi megnyílásukban találkozott.** A célok és értékrendek különbözősége végül tragédiához: Emerenc halálához és Magda kínzó lelkiismeret-furdalásához vezetett.

MELLÉKLET

A szövegalkotási, a nyelvhasználati, nyelvhelyességi hibák jelölése

A szaktanár az előforduló hibákat piros tollal javítja. Ceruzás bejegyzések, jelek a dolgozatokban nem hagyhatók.

- tartalmi hiba: _____
- szerkesztési hiba: - - - - - - - - - - - -
- szórend, mondatrend: a helyes sorrendet függőleges vonalakkal és a szavak fölé írt számozással jelöljük. A bekezdések sorrendjét a margón számozással jelöljük.
- logikai hiba, ugrás a tagmondatok, mondatok vagy bekezdések (a szöveg nagyobb egységei) között:→, ←, ↑, ↓
- logikai vagy nyelvi ellentmondás: ↔
- nyelvhasználati, nyelvhelyességi és stílushibák jelölése hullámos vonallal történik: ~~~~~

  Az egymást követő mondatokban folyamatosan jelentkező, ismétlődő hibák esetében a hullámos vonalat a margón, függőlegesen kell kitenni.
- hiányzó bekezdés jele: fordított Z betű
- fölösleges bekezdés (álbekezdés) jele: áthúzott fordított Z betű
- szövegbeli hiány jele: √
- a feladatkiírás szempontjából releváns tartalmi elem jelölése: ✓

A helyesírási hibák jelölési formái

- súlyos hiba: 2 vagy 3 vonalas aláhúzás (az aláhúzás fejezze ki a hiba pontértékét)
- enyhe (egyéb) hiba: 1 vonalas aláhúzás
- egybeírás jele: függőleges vonás alul-fölül domború félkörrel: ⌒
- különírás jele: függőleges vonás alul-fölül homorú félkörrel: ⌓
- A helyesírási hibák jelölése tájékoztasson a hibák minősítéséről is. A könnyebb összeszámolás végett a hibapont a hibával egy sorban a margón jelölhető.

A helyesírási hibák értelmezése és minősítése

- A helyesírás értékelése az érettségi írásbeli vizsgán 2017 májusától *A magyar helyesírás szabályai*nak 12. kiadása alapján történik.
- Ismétlődő hibákra csak az első előfordulás alkalmával adható hibapont. Csak az ugyanabban a szóban előforduló megegyező hiba számít ismétlődő hibának. Ugyanazon toldalékok hibás írása különböző szavakban nem ismétlődő hiba.
  (A központozási hibák minősítését l. alább.)
- A közkeletű szó fogalma bizonyos fokig környezet- és műveltségfüggő. Megítélésében meghatározóak a középiskolai tanulmányok, ugyanakkor a vizsgatárgy szakszókincse közkeletűnek tekintendő (pl. metafora, szimbólum, ars poetica, motívum, avantgárd)
- A nyelvhelyességi hiba nem helyesírási hiba (pl. a *-ban/-ben* és a *-ba/-be* határozóragok keverése).
- Az idézetekben elkövetett helyesírási hibákat a javító tanár ugyanúgy súlyos és egyéb hibák közé sorolja, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Ha a vizsgázó emlékezetből idéz, és esetleg téved, hibáit az enyhe hibák közé kell sorolni. A költői-írói helyesírás átvétele a tanuló saját szövegében nem hiba, ha az idézet szó szerinti és idézőjellel jelölt. Amennyiben az idézet jelöletlen és/vagy tartalmi idézet, akkor az előforduló hibákra a hibának megfelelő hibapontszámot kell adni.

- A helyesírási hibákat a szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsorban, valamint a szövegalkotási feladatokban együttesen kell figyelembe venni.
- A műértelmező szövegalkotási feladatot és a reflektáló szövegalkotási feladatot **szószámtól függetlenül javítani, értékelni kell,** majd a helyesírási hibapontokat a szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor helyesírási hibapontjaival összesíteni kell. Az összesített pontszámok alapján állapítja meg a javító tanár a vizsgadolgozat helyesírási pontszámát.
  A vizsgadolgozat szövegalkotási feladatai (műértelmező szöveg és reflektáló szöveg) **a helyesírás és az íráskép szempontjából nem értékelhetők, ha** a vizsgázó a feladatokat nem oldotta meg, továbbá ha nem a feladatok témájáról írt. Ebben az esetben helyesírási hibapontjait a szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor helyesírási hibapontjai alapján állapítja meg a javító tanár.
  Az íráskép értékelésében az általános értékelési szempontok az irányadók.
- Ha a vizsgázó a megírt szövegalkotási feladatban a kidolgozási idő alatt javítani akar, akkor a javítás szabályos módja: a dolgozatíró a javítani kívánt szót / szavakat egy vonallal áthúzza, a helyesnek vélt szót / szavakat pedig újra leírja.
- Az ékezethasználat pongyolának minősül, ha az egyezményes ékezetek helyett a vizsgázó egyéni jeleket használ. Az egyéni írássajátosságok nem mentesítik a vizsgázót a hosszú és a rövid magánhangzók megkülönböztetésének kötelezettsége alól.

A helyesírási típushibák pontozása

Megjegyzés: Az alábbiakban a súlyos hibáknak két típusát különböztetjük meg: az egyik 3 hibapontot, a másik 2 hibapontot ér.

Súlyos hiba (3 hibapont)

- mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban (pl. *friss, kommunikáció, kötelezettség*)
- mássalhangzók kapcsolódásának hibás jelölése (teljes és részleges hasonulás, összeolvadás, rövidülés, nyúlás, kiesés (pl. *Ivett-tel*, *dühhel/dühvel, százszor, színpad, mondja, hallgat, egyes, gondtalan*)
- kis- és nagy kezdőbetű tévesztése közhasználatú tulajdonnevek (pl. *Magyar Tudományos Akadémia, Természet Világa*), melléknevek és egyelemű tulajdonnévből képzett melléknevek (pl. *francia*, *balatoni, móriczi, adys*) esetében
- igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása (pl. *lemegy, megy le, le fog menni*)
- a *ly – j* tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban, az *ly – j* hiánya vagy kiejtés szerinti jelölése (pl. *folyik, folyjon, megfojtja)*
- a felszólító módú igealakokban (pl. *higgyen, hagyja*)

Súlyos hiba (2 hibapont)

- tagadószó egybeírása az igével, a tagadott szóval, a tagadott kifejezéssel
- magánhangzók időtartamának tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban (pl. *árbóc, búra, immunis;* az *a-á* és *e-é* hangok felcserélése nem időtartamhiba, csak enyhe hiba)
- közhasználatú szavak elválasztása
- mondatkezdő nagybetű tévesztése

Enyhe (egyéb) hiba (1 hibapont)

- közhasználatú szavak/összetett szavak különírása, illetve szókapcsolatok egybeírása (pl. *csoda szép, nagy méretű, véghez visz; nyitvatartás (üzemidő), kémiaszakkör, szabadvers, szerelmes vers*)
- nem közhasználatú szavak súlyos hibái
- köznevek kezdőbetűjének tévesztése (pl. világháború)
- kezdőbetű tévesztése több elemből álló tulajdonnévből képzett melléknév esetében (pl. *New York-i, budapest – bécsi, Csokonai Vitéz Mihály-os*)
- betűtévesztés vagy felcserélés, betűkihagyás, szótagkihagyás
- a központozási hibák kivételével minden más, a súlyos hibák között nem felsorolt hiba

Központozási hiba (összesen maximum 4 hibapont)

A központozási hibák típusai:

- mondatzáró írásjelek hiánya vagy téves használata
- tagmondatok közötti írásjelek (ide soroljuk a közbeékelés jelölését is)
- mondatrészek közötti írásjelek hiánya vagy téves jelölése
- egyéb írásjelek hiánya vagy téves jelölése (pl. a címek, a megszólítás, az idézés írásjelei, sorszámnevek, dátumok írása, szavak és szórészek közötti írásjelek elmaradása, írásjel indokolatlan átvitele új sorba, valamint minden olyan írásjel-használati hiba, ami az 1-3. típusba nem tartozik)

5, bármely típusú központozási hiba után 1 helyesírási hibapont jár. Központozási hibákkal 4 hibapontnál több nem szerezhető.

A helyesírási vizsgapont kiszámítása

A helyesírási hibapontok átszámítása vizsgaponttá úgy történik, hogy a javító tanár összegzi a súlyos, az enyhe és a központozási hibák hibapontjait, majd a következő táblázat szerint átváltja vizsgapontokra:

Hibaponthatár	Vizsgapont
0–2	**0**
3–4	**–1**
5–6	**–2**
7–8	**–3**
9–10	**–4**
11–12	**–5**
13–14	**–6**
15–16	**–7**
17–	**–8**

Az íráskép értékelése

Nem vonható le pont, ha a dolgozat írásképe rendezett, végig jól olvasható, javításai szabályosak, és ékezethasználata követi a szabályos hangjelölést.

1 pont vonandó le, ha a dolgozat írásképe alapvetően rendezett, zömében jól olvasható, de a külső forma hibái (javítások, ékezethasználat rendezettsége) többször, visszatérően, de néhány hibánál nem többször kifogásolhatók.

2 pont vonandó le, ha az íráskép nem vagy alig olvasható, a dolgozatíró a javítás szabályos módjától eltérően javít, az ékezetek szabályos jelölésére nem fordít figyelmet. Dolgozata összességében rendetlen, rendezetlen munka benyomását kelti.